

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK IV.

DUNAJ, V SOBOTO, 27. VIII. 1949

ŠTEV. 57 (242)

Prispevajte za volivni fond

DEMOKRATIČNE FRONTE
DELOVNEGA LJUDSTVA

Naša mladina se ni mogla udeležiti svetovnega mladinskega festivala

V nedeljo, dne 14. avgusta se je v Budimpešti pričel festival Svetovne federacije demokratične mladine, kjer se je zbralo 10.000 mladincev in mladink iz 70 dežel. Čeprav je tudi Zveza mladine za Slovensko Koroško članica Svetovne federacije demokratične mladine, ni sprejela povabila za udeležbo na svetovnem mladinskem festivalu. Zato je poslala Svetovni federaciji demokratične mladine v Parizu protest z naslednjo vsebino:

Zveza mladine za Slovensko Koroško kot članica Svetovne federacije demokratične mladine se je z vso vnemo pripravljala na svetovni mladinski festival, ki se vrši meseca avgusta v Budimpešti.

Kakor vse mladinske organizacije je hotela tudi Zveza mladine za Slovensko Koroško preko svoje delegacije s svojo udeležbo v Budimpešti pokazati borbo in uspehe, ki jih je dosegla pri izvrševanju nalog, ki jih pred njo postavlja Svetovna federacija demokratične mladine, to je udeležbo in utrditev naprednega mladinskega pokreta v svetu. Vemo, da imamo dovolj nasprotnikov, ki nočejo priznati naše borbe, zato vidimo v Svetovni federaciji demokratične mladine tisto oporo, preko katere se bomo kljub vsem težavam lahko borili za najosnovnejše pravice naše nacionalno in socialno zatirane mladine.

Zaradi zaupanja v Svetovno federacijo demokratične mladine Pokrajinski odbor Zveze mladine za Slovensko Koroško upravičeno protestira pri Svetovni federaciji demokratične mladine, da ni poslala povabila na svetovni mladinski festival v Budimpešti.

Zaupniki Demokratične fronte del. ljudstva v deželni volivni oblasti

Koroška deželna vlada je, kakor to predvideva deželno-zborski volivni red, ustanovila deželno volivno oblast.

Demokratična fronta delovnega ljudstva je kot svoja zaupnika v deželni oblasti imenovala tovariša Janaka Šalerja in Janka Groeblacherja, oba iz Celovca.

Javna zborovanja Demokratične fronte delovnega ljudstva

V nedeljo, dne 28. avgusta 1949 ob 7. uri zjutraj v Narodnem domu v št. Jakobu v Rožu, referent tovariš Mirt Zwitter.

V nedeljo, dne 28. avgusta 1949 ob 9.30 uri dopoldne pri Mežnarju v Kotmari vesi, referent nekdanji deželni poslanec tovariš Janko Ogris.

V nedeljo, dne 28. avgusta 1949 ob 9.30 uri pri Tišlarju v št. Janžu v Rožu, referent tovariš Mirt Zwitter.

Volili bomo Demokratično fronto delovnega ljudstva

Proglas Demokratične fronte delovnega ljudstva za jesenske volitve

Slovenci! Slovenke!

V sedanjem položaju se postavlja pred vsakega zavednega člana slovenskega naroda na Koroškem najvažnejše vprašanje.

Kako bom ohranil sebe, svojo družino, svojo zemljo, svojo vas in okolico ter vso ljudsko skupnost tudi v bodoče slovensko. Kako bom najbolj učinkovito pripomogel, da bo v bodoče onemogočeno vsako načrtno potujčevanje in ponemčevanje slovenskega življa na Koroškem. Kako bom prekrizal zlonamerne nakane in račune vseh tistih, ki bi hoteli, da bi bili koroški Slovenci ponižni hlapci izkoriščevalske gospode. Kako bom prepredil vsa sovražna prizadevanja, ki gredo za tem, da bi slovensko delovno ljudstvo podleglo gospodarskemu pritisku avstrijskih in drugih tujerodnih kapitalistov, zapadlo tujim političnim vplivom, ki sejejo sovraštvo in mržnjo med slovenskim in avstrijskim ljudstvom, ki skušajo slovenski narod oropati njegovih pravic, njegove besede in kulture, ki hočejo, da bi koroški Slovenci ostali na čim nižji stopnji socialnega in kulturnega razvoja.

Na vsa ta vprašanja daje jasen odgovor „Demokratična fronta delovnega ljudstva“.

Njen nacionalno dosledni, socialno napredni, globoko demokratični in internacionalistični program vsebuje vse tisto, kar si vsak koroški Slovenec iskreno želi. V zahtevah, ki jih je s svojega ustanovnega zbora naslovila konferenci namestnikov zunanjih ministrov v Londonu in dunajski vladi, je zajeto vse tisto, kar predstavlja izhodišče in temelj za varovanje osnovnih demokratičnih pravic in nacionalne enakopravnosti koroških Slovencev. To so zahteve slovenskega ljudstva na Koroškem.

Za doseg te zahteve pa je potrebno, da so koroški Slovenci čim bolj enotni, čim bolj strnjeni, čim bolj vzajemni in povezani z onimi poštenimi avstrijskimi demokrati, ki so prav tako izkoriščani in zatirani in ki z dneva v dan vse bolj uvidevajo, da je netenje nesoglasij in nacionalne nestrpnosti izhodišče in cilj vseh zakletih sovražnikov slovenskega naroda na Koroškem. Zato pa je potrebno, da se koroški Slovenci čim bolj enotno in čim trdneje združijo v „Demokratični fronti delovnega ljudstva“, ki edina resnično želi dejansko politično, gospodarsko in kulturno enakopravnost koroških Slovencev, ki se in se bo za te in ostale svoje programatične cilje borila z vsemi demokratičnimi sredstvi.

V meščanski demokratični državi, kakršna je Avstrija, so volitve sredstvo, ki se ga delovno ljudstvo lahko poslužuje v borbi za svoje pravice. Zato so volitve važne tudi za koroške Slovence.

Zato je za usodo slovenskega naroda na Koroškem, za bodočo usodo vsakega posameznega koroškega Slovenca, vsake slovenske hiše, vsakega

delavca, kmeta, obrtnika, trgovca ali intelektualca, velikega pomena, komu bo dal svoj glas, kako se bo odločil pri volitvah.

Razen „Demokratične fronte delovnega ljudstva“ ni na Koroškem in v Avstriji nobene politične organizacije ali stranke, ki bi zastopala koristi koroških Slovencev. Preteklost je to jasno pokazala in potrdila.

V OeVP že zaradi njenega sestava ne more biti mesta za slovenskega delovnega človeka. OeVP je stranka avstrijskih denarnih magnatov, grofov, baronov, tovarnarjev in velepodjetnikov, ki žive na račun in od žuljev avstrijskih in slovenskih delovnih ljudi. OeVP bodo volili bivši Ortsgruppenleiterji in SS-ovci ter nekdanji Heimwehrovci in avstrofašisti. OeVP bodo volili oni, ki žele koroškim Slovincem največje gorje, ki žele, da bi se povrnil čas izseljevanj, koncentracijskih taborišč in največjega nasilja nad koroškimi Slovenci.

Vodstvo SPOe se vsa leta tesno povezuje z OeVP-jevsko gospodo in z njo vred kuje in sklepa roparske načrte proti delovnim množicam. Politika, ki jo skupno vodita OeVP in SPOe je kriva, da so se črnoborzi-janci, špekulanti in bogataši še bolj bogatili, da so želi in še žanjejo ogromne profite, dočim v kmečkih in delavskih domovih in družinah nameščencev in vseh ostalih malih ljudi narašča pomanjkanje, stiska in skrb pred bodočnostjo. Poleg tega SPOe zlasti v odnosu do koroških Slovencev zavzema najbolj sovražno politiko in v najožjem sodelovanju z OeVP dokazuje velenemško, germanizatorsko miselnost njenih vrhov.

Tudi vodilni ljudje KPOe na Koroškem so se v odnosu do interesov slovenskega ljudstva v celoti razkrinkali kot verni hlapci in pomagači avstrijske reakcije. V najodločilnejših vprašanjih, ko je šlo za življenjske koristi koroških Slovencev, so se vedno znašli v skupni fronti proti zahtevam slovenskega ljudstva. V zadnjem letu pa tekmujejo z vso avstrijsko in tujo reakcijo, da bi razbili napredno borbo koroških Slovencev ter s klevetami in ogabnimi lažmi onemogočili enotnost in sožitje med slovenskimi in avstrijskimi delovnimi množicami in dobre sosedne odnose med avstrijskim ljudstvom in narodi Jugoslavije.

Zato pri bodočih volitvah nobena od teh strank ne pride v poštev za koroške Slovence. Zato bodo koroški Slovenci pri jesenskih volitvah dali svoje glasove „Demokratični fronti delovnega ljudstva“, ki gre po sklepu njenega Pokrajinskega odbora z dne 12. t. m., samostojno na volitve s postavitvijo lastnih kandidatov za deželni zbor.

Kmetje, delavci, delovno ljudstvo Slovenske Koroške!

Ne nasedajte slepilni propagandi in

Resnica je samo ena.

Jugoslavija noče biti in ne bo niti kolonija niti gubernija. Jugoslavija hoče biti in je samostojna, od nikogar odvisna napredna država.

prižepetavanju vaših sovražnikov, ki se bodo z lepimi besedami trudili za vaše glasove. V času volitev se vam radi prilizujejo, vas poznajo, vam dajejo razne obljube in vas hvalijo. Po volitvah pa bodo zopet pozabili na vas, tako kakor 1945. leta.

Po volitvah vas bodo zlahka pozabili zato, ker jim nikdar ni šlo za dobro delovnega ljudstva, ampak edino le za ministrske ali poslanske stolčke, za mesta, odkoder vas bodo znova pritiskali s krivičnimi davki, odirali z visokimi cenami in vam kratili politične, gospodarske in kulturne pravice.

Obrnite hrbet vsem sladkobesednim zapeljivcem in goljufom! Naj si še tako brusijo pete in jezike. Dajte jim edino pravi odgovor:

Volili bomo „Demokratično fronto delovnega ljudstva!“

Kdor je za politiko v korist delovnih ljudi;

kdor je za gospodarsko utrditev in osamosvojitve delovnih kmetov; kdor je za zboljšanje socialnega položaja delavcev in nameščencev;

kdor je za dvig kulturnega življenja vsega delovnega ljudstva

— **bo volil „Demokratično fronto delovnega ljudstva!“**

Kdor je za demokratične pravice slovenskega ljudstva na Koroškem;

kdor je za enakopravnost materinskega jezika v šolah, uradih, in vsem javnem življenju;

kdor je za zaščito in obstoj slovenskega jezika v cerkvi, pri verskih obredih, v cerkvenih uradih in ustanovah;

kdor je za ohranitev slovenskega naroda na Koroškem

— **bo volil „Demokratično fronto delovnega ljudstva!“**

Kdor je za povrnitev škode vsem žrtvam fašistične strahovlade;

kdor je za priznanje podpor in odškodnin partizanskim invalidom, vdovam in svojcem padlih borcev proti fašizmu

— **bo volil „Demokratično fronto delovnega ljudstva!“**

Kdor je proti ščuvanju enega naroda proti drugemu;

kdor je proti oživitvi fašizma;

kdor je proti imperialističnemu zaslužjevanju narodov;

kdor je proti hujskanju na novo vojno

— **bo volil „Demokratično fronto delovnega ljudstva!“**

Kdor je za enotnost slovenskega naroda;

kdor je za demokratično povezanost in sodelovanje slovenskih in avstrijskih delovnih množic v borbi proti skupnemu sovražniku;

kdor je za prijateljske odnose med avstrijskim ljudstvom in narodi nove Jugoslavije;

kdor je za bratstvo med vsemi narodi na temelju enakopravnosti;

kdor je za mir, svobodo in boljše življenje vseh delovnih ljudi

— **BO VOLIL „DEMOKRATIČNO FRONTO DELOVNEGA LJUDSTVA!“**

Lažejo, ker se resnice boje

Kakor sta si reakcionarni in napredni tisk v bistvu nasprotna, tako obstoja danes vendar skupna točka, kjer sodelujeta, kjer se tako v vsebini kakor v metodah drugega izpolnjujeta, kjer si drug od drugega izposojujeta vesti, s katerimi vodita najbolj odurno in gnusno protijugoslovansko gonjo. Prišli smo tako daleč, da so se danes časopisi naprednih gibanj znašli roko v roki z reakcionarnimi listi in agencijami. Vesti odnose laži prvih o Jugoslaviji s hvaležnostjo prevzamejo drugi klevete in bedaščoče, ki jih že leta in leta vsiljuje svojim čitateljem reakcionarni tisk, z največjim veseljem prepisujejo in dopolnjujejo napredni listi. Kajli cilj obeh je v tej točki skupen: omajati hočejo zaupanje v novo Jugoslavijo, uničiti ugled, ki ga mlada jugoslovanska država uživa.

1947. leta, januarja meseca, je teoretični organ KPA „Weg und Ziel“ v članku „Trübe Nachrichtenquellen“ zapisal med drugim naslednje:

„Vsak dan je v avstrijskem tisku polno laži, iznakaženj in ponarejevanj. Vsakodnevno skriva važne vesti ali pa jih objavlja okrnjene. Vendar, reakcionarni tisk izgublja mnogo svojega škodljivega vpliva, če se je človek naučil, da pri vsaki vesti pogleda **odkod izvira**, če je pri vsaki „senzaciji“ previden, če najprej počaka na potrdilo in vesti, še prav posebno pa naslove ne sprejme, ne da bi ocenil njihovo verjetnost in politično točnost.“

Tako je glasilo KPA pisalo 1947. 1. Nedvomno je ta ugotovitev popolnoma točna in ni prav nič zgubila na svoji vrednosti, četudi so komaj leto dni kasneje nanjo že pozabili, četudi ravno uredniki, novinarji in sodelavci raznih glasil KPA skrivajo, kakor polž svoje roge, vse vesti o izgradnji socializma v Jugoslaviji, vesti o gradnji tovarn, stanovanjskih hiš, bolnišnic, šol, zadružnih domov, železnic, cest, elektrocentral itd., ali pa jih ponarejajo in oblikujejo po lastnem okusu, čeprav ravno oni danes objavljajo vsemogoče lažne vesti, ne glede na njihov izvor, ne da bi ocenili ali vsaj skušali oceniti njihovo verjetnost in politično točnost.

Prelistajmo n. pr. „Volkswille“ za nekaj mesecev, ne, za nekaj tednov nazaj in prepričali se bomo, kakšne vesti o novi Jugoslaviji prinaša glasilo KPA za Koroško danes, kakšnega izvora so, kolika je njihova vrednost, primerjamo te vesti s poročili in vestmi o Jugoslaviji v „Volkzeitung“, „Die Neue Zeit“ ali „Koroški kroniki“ in znova bomo ugotovili, kako tesno je sodelovanje vseh treh avstrijskih strank in britanske obveščevalne službe v vprašanju protijugoslovanske gonje.

Naj bo to vest o „aretaciji trinajstih oficirjev Jugoslovanske armade, ki so hoteli pobegniti na Svobodno tržaško ozemlje“, povzeta iz tržaškega „Giornale di Trieste“, za katerega je znano, da je list, ki neprikrito zastopa fašistične tendence, naj bo to vest „iz zanesljivih virov iz Aten“ o „predaji 11.000 grških otrok monarhfašizmu“, revolverka ali že na prvi pogled očitno izmišljena vest, glasilo Informbiroja na Koroškem „Volkswille“ kakor tudi drugim časopisom in agencijam naprednih gibanj v svetu so te podle laži in klevete danes dobrodošle, saj so naperjene proti socialistični Jugoslaviji.

Več kot leto dni, iz dneva v dan, iz meseca v mesec se nadaljuje in stopnjuje protijugoslovanska gonja. Konservativni, „neodvisni“, neofašistični, socialdemokratski in komunistični listi preglašujejo drug drugega na skupni protijugoslovanski fronti z vsemi mogočimi „novimi“ in vendar tako starimi, obrabljenimi dvomljivimi „dokazi“ in „argumenti“ o „klikih“, „terorju“, „izdajstvu“, „bratstvu z imperialisti itd. itd.“, več kot leto dni bruhaajo žveplo in ogenj

na novo Jugoslavijo z vseh strani, od Vatikana do Kominforme.

In vendar, kljub koncentričnim napadom, kljub ognju iz vseh cevi, kljub glasni in divji propagandi ni uspelo prepričati pošteni svet o „grehih“ nove Jugoslavije. Nasprotno, vsebina, oblika in metode te propagande, s katero skušajo ustoličiti laž, vedno bolj kažejo vsemu demokratičnemu svetu, da sta pravica in resnica na strani jugoslovanskih narodov.

Kdo naj n. pr. verjame v „prehod Jugoslavije v imperialistični tabor“, ko kominformsko glasilo na isti strani, kjer objavlja vest, da je Poljska razveljavila trgovinsko pogodbo z Jugoslavijo, v isti sapi javlja z vsem poudarkom poročilo o sklenitvi trgovinske pogodbe med anglo-ameriško Bi-cono Nemčije in Poljsko. Kdo naj verjame v trditev, da je dokaz jugoslovanskega „izdajstva“ njeno trgovanje z zapadom (četudi na temelju enakopravnih pogodb), če je n. pr. samo trgovinska pogodba Poljske z Veliko Britanijo večja, kakor vse trgovinske pogodbe skupaj, ki jih je sklenila Jugoslavija z različnimi državami na zapadu, ali pa če „Rude Pravo“, glasilo KPČ, prinaša poročilo o jesenskem velesejmu v Pragi pod parolo „Trgujemo z vsem svetom“. (Jugoslavija je iz tega sveta seve izključena, saj je ČSR med prvimi po nalogu Informbiroja prekinila trgovinsko pogodbo z FLRJ). Ali je dokaz „izdajstva internacionalizma“ s strani Jugoslavije v tem, da nekatere madžarske tovarne prodajajo svoje proizvode ne morda Jugoslaviji, ampak Združenim državam Amerike in to po nižji ceni, kakor jo nudi Jugoslavija. Kdo naj verjame, da je Jugoslavija tista, ki je „izdala“ med-

narodno napredno gibanje, ko vendar madžarski policijski organi s prevaro aretirajo, zaprejo in nasilno preženejo čez mejo v Jugoslavijo edinega službenega predstavnika Ljudske mladine Jugoslavije v pripravljalnem odboru za svetovni mladinski festival, ki se vrši te dni v Budimpešti, samo zato, da bi nekim potom „dokazali“, da jugoslovanska mladina „noče“ sodelovati na tem festivalu. Kdo naj verjame, da podla klevetniška gonja in diskriminatorski postopki informbirojevskih glasil niso naperjeni proti jugoslovanskim narodom, če jugoslovanskemu ljudstvu pošiljajo stroje z okvarami, da bi na ta način otežkočili izpolnitev petletnega plana. Zakaj so bili iz ČSR zlonamerno poslani v jugoslovanske rudnike pokvarjeni, sabotažni naboji, zaradi katerih so v rudniku Kakanj oslepel trije rudarji. Kdo naj verjame...

Nihče ne verjame. Nihče, najmanj pa oni, ki so pričeli s to podlo gonjo. Vendar, njim je cilj, čim bolj očrtni novo, neodvisno Jugoslavijo, in cilj naj opravičuje sredstva.

Mnogi pošteni ljudje so danes v težkem položaju. Vidijo neosnovanost te zločinske gonje, iščejo resnico, vendar je ne morejo najti, ker jo informbirojevska propaganda skrbno skriva, bolj skrbno kakor kača noge.

Zakaj se je n. pr. „Kinderland“ in z njim vred „Volkswille“ trudil, da bi preprečil odhod avstrijskih otrok v počitniške kolonije v Jugoslavijo, Zakaj n. pr. jezikovna spaka „Slovenski borec“ v „pismu“, ki ga objavlja iz Hüttenberga in v katerem svari pred razdiralnim delom „Tito-vih agentov“, ne pove, v čem je bilo to „razdiralno“ delo. Zakaj ne pove,

da so „Titovi agenti“ podpisane na njegovo željo posredovali povabilo Zveze sindikatov Slovenije, naj obišče Jugoslavijo, naj se na lastne oči prepriča, kako jugoslovansko ljudstvo gradi socializem. Zato tega ne povedo, ker se boje resnice, zato ker se boje, da bi delovno ljudstvo obiskalo Jugoslavijo in videlo vso nizkotnost, vso podlost onih, ki hočejo rušiti ono, za kar so jugoslovanski narodi žrtvovali milijon in sedemsto tisoč ljudi.

Resnica je samo ena. Jugoslavija noče biti in ne bo niti kolonija niti gubernija. Jugoslavija hoče biti in je samostojna, od nikogar odvisna, napredna država. Jugoslavija je zato izpostavljena najneodgovornejšim napadom in lažem, ker Informbirojevski klevetniki hočejo isto kakor imperialisti, da bi namreč Jugoslavija ostala nazadnj., nerazvita agrarna država, da bi jugoslovansko ljudstvo večno delalo in trpelo za druge, da bi prodajalo drugim svoje rude, gozdove in razne proizvode kot surovine, od njih pa po desetkrat ali petdesetkrat večji ceni kupovalo iz jugoslovanskih surovin v tujini izdelane gotove predmete.

Mesto da bi podpisniki resolucije Informbiroja pomagali Jugoslaviji v njenih naporih za dosegla lepšega življenja, ji mečejo polena pod noge, jo klevetajo, jo z vsemi sredstvi ovirajo v njenem delu. Kljub temu pa jugoslovanski narodi uspešno in z največjim poletom izpolnjujejo zadane si naloge. Borijo se za lepše življenje in s svojim delom dokazujejo, da ga bodo dosegli. Ponosni so na svojo socialistično domovino in z njimi smo ponosni tudi mi. Tako kakor jugoslovanski narodi, tako tudi mi koroški Slovenci z njimi vred pojemo:

„Što je više kleveta i laži,
Tito nam je milji i draži“.

Ali po naše:
„Čim več je klevet, čim več je laži,
tem bolj nam Tito pri srcu leži“.

Kako „ščitijo“ pravice delovnih ljudi

Kakor smo že enkrat poročali, je v Zgornjih Borovljah pri Ledenicah nemški priseljenc Franc Hafner uničil 9 malim kmetom vrelce, odkoder so dobivali vodo. Ker je bilo očitno, da je bil on kriv tega, da je voda postala za ljudi in za živali neuporabna, ga je okrajno glavarstvo Beljak prisililo k temu, da je moral za nadomestilo dati za vseh devet kmetov vodo iz svojega močnega vrelca na razpolago. To seveda temu nadutežu, ki je prišel za časa nacizma do lepega posestva in ki ga je vsa leta prezidaval, medtem ko ostali kmetje niso dobili niti vreče cimenta, ni bilo po volji in je 7. aprila tega leta odvezel kratko malo vsem devetim kmetom vodo in s tem prekršil odlok okrajnega glavarstva Beljak. Ljudem je lagal, da v njegovem vrelcu ni vode, vsakdo se je pa lahko na lastne oči prepričal, da je po stranskih odvodnih ceveh tekla veliko večja količina vode v bližnji potok, kot poprej. Sicer je prišla 12. aprila komisija okrajnega glavarstva Beljak, da bi pregledala, zakaj je naenkrat premalo vode, vendar je samo skomignila z rameni in odšla. Kmetje pa so ostali od tistega časa brez vode. Kmečka zveza za Slovensko Koroško je 27. aprila naznanila to deželni vladi in jo pozvala, da napravi vse, da bodo prišli kmetje takoj do vode.

Toda gospodi v deželni vladi se nikakor ni mudilo. Šele po večkratnem priganjanju se je pristojni referent dr. Weiss odločil, da je 20. junija šel s komisijo do prizadetih kmetov. Ta komisija je sicer ugotovila, da je v vrelcu dovolj vode, a ni hotela ugotoviti, da je Hafner odgovoren za zlonamerni odvzem vode. Da pa je v resnici dovolj vode, je razvidno tudi iz tega dejstva, da je še isti večer pričela teči po ceveh.

Čim pa je Hafner opazil, da se go-spodi v Celovcu nič ne mudi in da po enem mesecu že vedno ni izdala to-zadavnega odloka, je 24. julija mir-

ne duše spet odvezel vodo. Ko je tajnik Kmečke zveze za Slovensko Koroško nato ponovno interveniral na pristojnemu uradu, je moral ugotoviti, da deželna vlada od 20. junija do 5. avgusta ni našla časa, da bi izdala potreben odlok, po katerem bi se lahko stvar uravnavala. Potem pa je pristojni referent dr. Weiss odšel na dopust in za zadevo se spet nihče ni hotel brigati.

Ta primer najbolj zgovorno kaže, kakšne zagovornike ima ljudstvo v uradih deželne vlade in kako gospoda ščitijo pravice delovnih ljudi. Pa kaj hoče tudi drugega pričakovati, ko ta oddelek deželne vlade vodi zloglasni in pri ljudstvu slabo zapisani dr. Karisch, ki zaradi svojega protislovenskega hujskaškega dela ne najde časa, da bi kontroliral svoje uradnike in nastavljenec, kako delajo. Iz pisma, ki ga je dr. Karisch pisal prizadetim družinam 24. junija t. l., je razvidno, da je njim res deveta briga, ali imajo slovenski kmetje vodo, do katere imajo pravico. To njega prav toliko briga, kakor pa deželno kmetijsko zbornico, katero so v tem primeru kmetje tudi prosili, da bi jih zastopala in ki jim je s pismom št. 6947-XI-814 od 22. julija 1949 odgovorila, da nima nobenih možnosti, da bi jih zastopala.

Stvar je popolnoma jasna. Ta primer ponovno potrjuje politiko koroških oblasti in OeVP-jevskih vladnih predstavnikov. Ker gre v tem primeru za izrecno slovenske in poleg tega še male kmete, smatrajo okrajno glavarstvo po svojem zastopniku gradbenem svetniku Grinningerju, deželna vlada po dr. Karischu in dr. Weissu in končno seveda tudi deželna kmetijska zbornica (ki nikdar ne zaostaja, kadar gre za zatiranje slovenskih kmetov) kot popolnoma v redu, če jih šikanira pritepenec iz tujih krajev in jim dela krivico in očitno škodo. Tako je bilo čestokrat, ko sta nad slovenskim ljudstvom kraljevala še Maier-Kai-

bitsch in ing. Schumy, od katerega sprejemata navodila tako dr. Karisch kakor tudi Gruber iz kmetijske zbornice in po katerih nedvomno ukazujeta vsem svojim uradnikom in nastavljenecem. Toda Schumy, Karisch in Gruber ter vsa njihova OeVP-jevska družina se motijo, če mislijo, da bodo s takimi sredstvi spravili slovensko ljudstvo na kolena. Po njihovem delu jih je ljudstvo spoznalo. Za vse to, za vse laži za vse slepomišljenje bo ta gospoda prej ali slej sprejela svoje plačilo.

Naši pionirji se vrnejo iz Jugoslavije

Vsem staršem, katerih otroci se nahajajo z 2. skupino v počitniških kolonijah v Jugoslaviji, sporočamo, da se otroci vrnejo v Podrožnico v ponedeljek dne 29. avgusta 1949 okoli 4. ure popoldne.

Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške

Ponovno opozarjamo vse partizanske invalide, partizanske vdove in sirote, naj se takoj osebno ali pismeno javijo na sekretariatu Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške v Celovcu, Salmstrasse 6.

Zveza partizanov jim bo preko Zveze borcev NOV Slovenije pri vladni FLRJ izposlovala invalidnino oziroma podporo.

Glavni odbor ZbPSK.

New York, Tass poroča, da je v ZDA prispel burmanski zunanji minister U. Maung. Po prihodu je izjavil, da se bo Burma priključila pacifiškemu paktu, ki ga Američani organizirajo po vzorcu atlantskega pakta. Maung se bo ob svojem bivanju v Washingtonu razgovarjal z ameriškimi uradnimi predstavniki o finančnem položaju Burme.

„Gredo! Švabi gredo!“

V hiši je vse onemelo. Že čez nekaj časa pa so vsi nenavadno oživeli. Partizani so vstajali, popravljali bluze, nervozno zapenjali pasove, hlastno grabili puške, segali po nabojih. Obveščevalec Mitja je še vedno stal pri vratih in gledal komandanta.

„V desetih minutah bodo tu,“ je pristavil.

Komandat je nemo pokimal. V desetih minutah. Ni slabo. V desetih minutah se lahko pripravijo na borbo. Huje je, če te napadejo iz zasebe. Zdaj pa imamo 10 minut časa in hrib se začneja tik za hišo. Premotril je sedmorico borcev. Samo sedem jih je Mitja je še čisto brez sapa. No, v hribu si bo oddahnil. Prav za prav ne! Mitja mora naprej. Obvestiti mora štab in brigade! Tam bodo že določili, kako naj vodijo borbo. Za zdaj je treba Nemce zadržati čim dalje, zadržati jih za vsako ceno.

Kratko in resno je poveljeval. Mitja je smuknil iz hiše. Šest borcev se je pomikalo proti gozdnatemu pobočju nad samotno kmetijo.

„Joža, bojim se!“ je zajokala Francka in lovila postavnega partizana za roko.

„Ne boj se. Morda ne bo hudega. Ostani tu, varuj dom,“ ji je naročil.

Ostala je in gledala za svojim fantom. Z roko je mečkala predpasnik, bala se je in hudo ji je bilo.

Nemcev ni bilo v desetih minutah. Franca je oprezovala, pa ni ničesar videla. Morda se je Mitja le zmotil. . . Plaho upanje ji je vstajalo v duši. Pretekla je že ura, Nemcev pa le še ni bilo. Zdaj je bila že kar mrna. Upala je, da so se partizani umaknili. Joža je torej na varnem in ji ni treba skrbeti zanj. Ko bo vse mirno in varno, morda že drevi, se spet vrnejo.

Tudi stari je nemirno stopal okrog hiše. Prav na rob ravnine je šel in oprezoval. Ni zaupal tišini. Preveč je že izkusil na svoji samotni kmetiji. Poskrili so se, zeleni zlodiji! Hodil je po dvorišču in že kar topo ugibal, kaj mu bodo zdaj storili. Ali mu bodo zažgali bajto? Saj so mu že parkrat grozili. Prekleti! Ni jim dovolj, da so mu ubili oba sina in da je mati pozimi umrla od žalosti. Prejokala je vse noči, dokler je ni bolezen vrgla na posteljo. Nazadnje se je umirila, zrla topo predse in spomladi jo je vzelo.

„Franca!“

Stari Hostar jo kliče kakor bi se bal za hčer, za edinega otroka, ki mu je še ostal. Ko se mu oglasi, je pomirjen. Dekle ne služi, koliko stari trpi zaradi nje. Boji se, da ga bo nekega dne zapustila in šla s partizani. Z Jožom. . . Fant mu je všeč. Da bi le srečno prebil te čase, pa bi ga rad vzel za zeta in jima vnuke pestoval. Pa vendar včasih občuti nekaj mrznji podobnega. Ponoči vstaja in gre gledat v kamro, če dekle spi v svoji postelji. Kaj, ko bi je nekega jutra več ne bilo?

Pok, pok, pok, . . . pok, pok. . . Zamišljenega so strelji močno prestrašili. Torej se je le začelo. Slutil je. . . Sama groza leži v zraku!

Od vseh strani se čujejo strelji. Vmes reglja strojnica. S hriba odmevajo strelji iz pušk. Odmev se gluho lovi po grapi in se razgublja nekam proti ravnini. Za hrbotom, visoko gori odmeva streljanje. Stari Hostar in hči se stiskata v vročem poletju v hiši ob mrzli peči, kakor da bi se morala zavarovati pred strelji. Nobeden ne reče besede. Dekle ne reče besede. Dekle drhti. Stari krčevito stiska ustnice in si skube neobrito brado. Obema je vse jasno. Nemci so obkolili partizane. Zdaj bo borba na življenje in smrt. Njih

pa je samo šest in med njimi je Joža.

Popoldne mineva v mukah. V hlevu moka krava, stari ji vrže povosmo klaje. Ognjišče je mrzlo. Franca ne misli na kuho, čeprav že ves dan nista jedla. Strelji jo plašijo. Samo kadar se začuje pokanje s hriba nad hišo, ji srce oživi! Še so gori, še se branijo! Oh, ko bi mogla k njim! Toda oče ne pusti in zdajle bi tudi Jožu ne bilo prav.

Proti večeru se je oddelek Švabov približal hiši. S seboj so gonili konje in mule, natovorjene z municijo. Brez mnogih besed so zasedli hišo. Hostarju in hčeri se je zdelo, kakor da ju niti ne vidijo. Ošabni oficir se še zmenil ni zanj.

Hostar se je umaknil k podu. Sedel je pod košato hruško, ki je rasla pred podom, in zamišljeno gledal v kozolec, kjer se je sušila pšenica. Dosti sta pridelala letos, lahko bi živela, če bi ju pustili v miru. Kaj bo? Ali bodo odšli, kakor so prišli in so se morda ustavili le čez

JANKO KERSNIK:

KMETSKA SMRT

Bilo je jeseni, ko je stari Planjavec znova — menda tretjič v dveh dneh — ogledoval gola rebra na slamnati strehi svoje hiše.

„Prekriti, zakrpati se mora!“ je dejal, vzel s police pri oknu zakrivljen nož, velel sinu Antonu, naj pripravi nekoliko škopnikov ržene slame, sam pa je šel gori v breg do meje, ki je obkrožala njivo in kjer je raslo med robidovjem dokaj mladih belokožnih brez. Pod grmovjem prav na rumenem laporju je slonelo mnogo suhe praproti. Te je starec nabral malo, zmel, jo vložil v nizko kottino kraj smrečja, nalomljenega gori višje v meji, ter praprotino vžgal. Skoro je plapolal ogenj iz kupa, na katerega je Planjavec še venomer nalagal goriva in gost, bel dim se je iz pokajočega smrečja valil v dolino. Zdaj je starec vzel nož ter rezal brezkovino. Ko je uvidel, da jih bo dovolj, je jemal spet vsako posebej s kupa, jo držal nad plamenom in vil v trto; saj je bil sam vse za svoj dom: oratar, tesar, kolar in krovec. Nocoj je hotel luknje v strehi prekriti in za to je potreboval brezovih trt, da priveže slamo ob prekle.

Bil je že malone gotov s trtami; ozrl se je doli proti domačiji, je li Anton tudi pripravil škopo; nagnil se je preko plamena in zavil z desnico trdo brezovo šibo okoli roke.

Kar mu je zažumelo v glavi.

„A-a-a-ah!“ je zaječal in se po urojenem nagonu porinil stran od ognja; a stal je v gorenjem bregu in se je opotekel spet nazaj.

Božje ga je vrglo. Pal je z obrazom naprej, telo malo v stran na desno držeč, roke pa pomolvši predse. Obe roki sta prišli v plamen, v žerjavico, a on ničesar ni čutil, in da bi tudi bil, ni imel več moči, da bi jih potegnil nazaj. Krč je bil prehud in zgubil je zavest.

V tem se je sin Anton, ki je bil ravno privlekel slamo pod kap, ozrl gori proti meji ter videl očetov padec. Glasno kričeč je tekal gori, za njim še sestra in dekla in potegnili so očeta iz ognja. Tudi hlapec je prišel, drugih sinov ni bilo doma, in prenesli so starca v hišo, na posteljo. Mati Planjavka je hotela pomagati, ali nji je slabo prišlo.

Sedaj je svetoval eden to, drugi to, toda roki sta bili tako opečeni, da si nihče ni upal prijeti jih.

„Kislega zelja in ajdove moke dajte okoli,“ je svetoval hlapec.

V sili je vsak svet dober. Storili

noč? Ali pa bodo storili tako kakor povsod: požgali jima bodo dom?

H kozolcu je prišel vojak. Izpuli je dva snopa in ju vrgel pred svojega konja. Gospodarja je zapeklo. Zito meče konju. Pšenico! Pšenico, ki tako nerada uspeva na tej zemlji, da je le redko kdaj dobra žetev! Vsi ljudje jo spoštujejo in vsak prašek moke vržejo v ogenj, da bi je ne pohodili! Še družinska miza je sveta, ker leži na njej dan za dnevom kruh. To nemško govedo tega ne ve! Morda pa ve, a dela to iz hudobije. Nikdar se ni potil z setvijo in žetvijo, vedno je jedel kruh, ki so mu ga pridelali in umesili drugi. Grdoba švabska!

Stari se še ni utegnil pomiriti, ko so prišli še drugi in začeli vleči snope iz kozolca. Odnajali so jih svojim konjem in mulam. Kaj? Hosar je vstal in šel k njim. Grozeče je dvignil pest in jim branil pšenico.

„Pustite to, če ste ljudje! Tam na skednju je mrva, vzemite to, dajte to svojim mrham! Naj jo požro, čeprav sem jo težko kosil in spravljaj. Toda pšenice se mi ne dotikajte.“

Na pragu se je pojavil oficir in se malomarno bližal kozolcu. „Was ist los?“ je vprašal brez zanimanja in si prižgal cigareto.

„Mislim, da nam stari osel brani (Nadaljevanje na 4. strani)

„To je baba,“ je zinila hči.

„No, pa — Martinkovec?“

Bolnik je kimajoče pritrtil in pol ure pozneje so sedeli vsi trije sosede v sobi in tlačili in vžigali svoje pipe-vivčke.

„Oh, oh, oh!“ je vzdihoval venomer Martinkovec in „umrl bo, umrl bo,“ je trdil glasno Češek.

„Kako pa boš, Planjavec?“ je vprašal Bunček.

„Uh-uh-uh!“ je dejal ta in položil glavo proti zidu.

Od domačinov je samo Planjavka ostala v sobi; otroci in posli so bili šli venkaj po opravkih, ki so si jih kar izbirali.

Nekoliko trenutkov je bilo tiho v sobi, le od ure poleg vrat se je čul enakomerni: „Tik, tik, tik.“

Bolnik je prvi izpregovoril.

„Zemljišče naj bo Antonovo,“ je dejal počasi in v odmorih, drugim po osem sto. Micki pa še kosilo in posteljo in skrinjo, če se omoži —“

„Torej bališče?“ je vprašal Češek.

„Ne, samo posteljo pa skrinjo.“

„Pa pokopati me mora — z dvema gospodoma!“

„In za svete maše?“ vpraša Bunček?.

„Sto goldinarjev za rimske maše, pa za cerkev tudi petdeset goldinarjev!“

„Pa za sedmino?“ se je oglasil Martinkovec.

„Tudi sedmino mora napraviti.“

„Kar reci — koliko!“ je silil Martinkovec, ki je že sedaj požiral slino v mislih, kako se bo jedlo in pilo na sedmini.

„Bo že vedel in bo — vedel!“ je zavrnil bolnik, ki je govoril vse razločno, dasi pretrgano.

Molčali so sedaj, akoprav jim je bilo vsem še nekaj na jeziku.

In ker nihče sosedov ni zinil, se je oglasila Planjavka tam izza peči:

„Kaj pa meni?“

„Materi pa — doto, ki jo ima v zemljišču, in pa živež do smrti — pa — kot — pa — obleko —“

„In drugače nič?“ je zjavkala starka. „Torej zato sem se trudila in delala kakor črna živina?“

Spustila se je v glasen jok.

„Saj sem se jaz tudi!“ je vzdihnil Planjavec.

„Da me bodo na stare dni od hiše podili! To sem prislužila!“ je tarnala ženica.

Pa nihče izmed mož ni imel razuma za nje bolešč.

„Kaj pa dolgovi?“ de Češek. „Je li kaj dolga?“

„Saj ve vsakdo zanj!“ je zamrmral bolnik. „Cerkvi je tri sto goldinarjev, pa Juretovemu Pavlu za usnje petnajst goldinarjev in Gostinčarju polpeti goldinar na pijači!“

Sosedje so kimali; za cerkveni dolg so znali vsi, za druga dva ne, ali vedeli so, da je to vse. Planjavec je bil trden kmet.

„To je moje plačilo! Beračiti, promati še enkrat.“

„Dosti bo imel plačevanja!“ je mrmral Planjavec. „Kje bo jemal?“

„To je moje plačilo! Beračiti, prosjačiti pojdem —“

„Uh-uh-uh!“ je zatulil bolnik na glas.

Hči Micika je stopila v sobo in za njo še drugi; poznali so, da je oporoka napravljena.

Planjavec je spet v steno gledal. Mrz ga je jel izpreletovati, sprva polagoma, potem vedno silneje, da se je postelja tresla.

„Umrl bom!“ je zdajci rekel na glas in se krčevito skušal vzkloniti kvišku.

„Luč, luč!“ je vpila dekla. „Molite, molite!“ je velel Bunček in mati Planjavka je pričela moliti na ves glas; vsi so poklekli po tleh, samo Anton na klop ob peči. Preden so izmolili nekaj očenašev za verne duše v vicah, je imel Planjavec vse zemeljske skrbi in bolečine za sabo. Ženske so jele jokati, moški pa so se razšli na vse kraje.

Sedaj živi Antonov rod na Planjavi; trd in mehak, surov in nežen, krepak in zdelan, samogolten in dobrodušen, dober in slab — kakor si ga ogledaš. Pa kadar mrjo ti ljudje — jaz sem jih videl že mreti — smrti se ne boje.

ŽITO

jemati žito,“ je odgovoril neki vojak. „Naši konji so izmučeni in lačni. Zakaj jim ne bi smeli dati žita? Saj smemo?“

„Neumno vprašanje!“ Oficir je zamahnil z roko po zraku.

Trije Nemci so planili v kozolec in začeli metati snope kar na tla. Pokazali bodo staremu. Ha, naj se jezil!

V starem Hostarju je zagorelo. Ni pogledal oficirja. Planil je v vojake, jim trgati snope iz rok.

„Hej, stari, ali si ponorel?“ je vprašal oficir zoprno, kar sladkobno. „Mar meniš, da naši konji ne bi smeli jesti tvoje snetje pšenice? No, naučili te bomo, da smo tu mi gospodarji in kako se moraš obnašati proti svojim gospodarjem, ti stari banditski pomočnik! Kam naj le vtaknemo to staro svinjo?“ Oziral se je okrog sebe in ugledal svinjak. Na obraz mu je legel satanski posmeh. Pokazal je vojakom svinjak. „Tule notri ga vtaknite!“ je ukazal. „Nekdo naj ga straži, da ne bo skušal pobegniti. Ti, Fric, ga boš vzela pod svoje varstvo. Ostal bo notri, dokler bomo rabili pšenico za naše konje. Storjeno. Marš!“

Z divjim smehom in tuljenjem so odvedli starca in ga zaprli v prazni svinjak. Klicali so drug drugega, gledali starca skozi lino in ropotali po koritu. Smejali so se, da bi kmalu popokali od smeha. Ko so se naveličali vganjati norčije s starcem, so se spet spravili v kozolec. Smejali so se Franci, ki je komaj zadrževala jok, in ko se ni mogla več obvladati, se je zaklenila v kamro in tam obupovala.

Oče v svinjaku . . . Če bi to vedel, Joža!

Nehote je prislunila v hrib. Ali so se umaknili, ali so vsi padli? Streljanje je ponehalo. Dekletu je bilo hudo! Oče! Joža! Ali ni, ali res ni nikjer pomoči?

Medtem so Nemci obrnili vso hišo. Pobrli so vse, kar je bilo komu všeč. Smejali so se podobam na steni, še na steklo slikana sveta Barbara jim je bila na poti. Strašno so gospodarili v hiši.

Znočilo se je. Francka je šla ven. Pred svinjakom je še vedno stal Nemeč s puško na rami. Približala se mu je in poklicala: „Oče!“

„Tako v hišo, dekle, in zakleni se!“ se je odzval oče. „Vidiš, kaj znajo te svinje! Pazi nase! Zakleni se!“

Še tisti hip je segel nekdo z roko po njej. Zavpila je, ga odrinila in stekla v kamro. Leseni zapah je porinila v zid in se naslonila na vrata, kakor bi jih poskušal kdo vlomiti in bi mu s svojim telesom branila pot v kamro. Tresla se je in solze so jo oblivale. Prekleti, tisočkrat prekleti!

Počasi se je v hiši umirilo. Francka se je oblečena naslonila na posteljo. Ni mislila na spanje, samo malo počivati je hotela in razmisliti, kaj bi mogla storiti. Ali bi se mogla pretihotapiti skozi Nemce in poiskati Jožeta in njegove? Neumna misel. Kje naj jih najde, čeprav bi prišla od tukaj? In kaj bi švabi storili z očetom, če bi opazili, da je ni več tu? Najbrž bi ga ubili in ona bi imela na vesti očetovo smrt. Ne, ničesar ne more storiti! Biti mora mirna, čuvati mora dom, kakor ji je Joža naročil. Nekoč se bo vendar vrnil in potem bo vse dobro. Poplašal bo švabom njihovo nadutost, poplašal jim nesramno ravnanje z njenim očetom. Morda jim prav ta mah plačuje njihove zločine! Morda je prav ta mah v borbi z njimi.

Počasi je polzel čas. Kakor lena voda, ki se ustavlja, ki se premika komaj opazno, pri tem pa vleče s seboj vse polno nesnage. Francka ni vedela, koliko je ura. Tako dolgo že misli in čaka. Česa čaka? Jutra? Ali ni noč še najboljša? Ne pokajo stre-

li. Njej ni treba med nesramno vojaštvo. Očeta pustijo v miru in ga vsaj ne zasmehujejo. Podnevi se bo vse to znova začelo. Morda bo še hujše kakor danes. Pol okna v kozolecu so izpraznili, hišo obrali do golega. Žitno klasje leži po tleh, malomarno gazijo po njem, da se jim pšenična slama ovija škornjev. In očeta so tako strašno ponižali, ker jim je branil. — Pa vendar, ko bi vsaj bilo jutro! Morda bodo takrat šli od tod. Kamor koli! Naj gredo naprej, naj gredo tja, kjer je Joža! Naj gredo švabi pred njegovo puško, če že ona ne more iti, da bi mu pomagala. Naj gredo . . .

Oh, ta dolga, dolga noč! Trudne oči se nočejo zapreti. Ko bi že vsaj petelin prvič zapel, da bi vedela, da ni več daleč do jutra!

Na peščeni poti škriplje kamen pod koraki. Straža ustavlja nekoga. Glasovi odmevajo po hiši. Topotanje škornjev drami nočno tišino.

„He, du Bandit! Du Halunke, du Schurke, du Saubund!“

Francka vznemirjena posluša. Ne razume vsega, ve le, da imajo v

„No, ribica je budna,“ je rekel s sladkobnim glasom. „Le semkaj, le semkaj, sladka punčka! Zdi se mi, da je to tvoj dober znanec. Morda celo bratec, kaj? Ali ljubček, ne? Sunil je v vrata in Francka se je znašla zraven Joža. Skriva ga je pogledala, Joža ji ni vrnil pogleda. Stal je med rablji mrk in vzravnan. Zdaj je šele opazila, da je ranjen. Rokav srajce je bil raztrgan in ves krvav, roka mu je mlahavo visela ob telesu. Zganila se je. Nagon ji je velel, naj mu pomaga. Prinesti mora vode, rano mu mora izmiti in obvezati. Nespametna misel! Saj ji ne bodo pustili!

Hiša se je bolj in bolj polnila z vojaki. Prišli so gledat partizana. Radovednost je prilegnila tudi tistega Frica, ki je stražil Hostarja.

Ko so si ujetnika ogledali in ga osuvali in obricali, so se nekateri že vračali nazaj na skedenj v dišeče seno. Hiša se je praznila in tudi Fric se je vrnil na svoje mesto. Stopil je k svinjaku in se leseno naslonil na puško. Dosti je šale. Lahko bi še kdo drugi stražil starega. Mar bo on vso

peste partizana. Koga? Morda celo znanca! Morda koga od teh, ki so bili še zjutraj v hiši! Pogledati moram!

Predvidno odpre vrata in pogleda v odprto hišo.

Sredi hiše stoji Joža!

„Joža!“

Oficir se je že obrnil k vratom.

noč stal pri svinjaku? Ali pa bi starca ubili, da bi mu ne bilo treba več stražiti.

Takrat se dvignil plamen iz kozolca. Mahoma je objel vse žito. Plamen je razsvetlil noč s tako silo kakor bi padel z neba silen meteor.

„Gori!“ so zatulili Nemci in pla-

Ivan Cankar

(Odlomek)

BELA KRIZANTEMA

Pred desetimi leti mi je nekdo očital, da v mojem delu ni pozitivne ideje. Nato ste mi ta grenki očitek opletali okoli ušes vsako leto po dvakrat, včasih tudi po trikrat. Navadili ste me nanj in tudi jaz sem bil ga kmalu tako vajen, da sem ga pogrešal, kadar ste v malobrižni naglici pozabili nanj. Nekoč pa se mi je le zazdelo, da bi do kraja preudaril, kaj se to pravi: pozitivna ideja.

Napotil sem se k vernemu človeku, preroku naroda.

„Vi, ki ste veren človek in prerok naroda, povejte mi po pravici, kaj da je pozitivna ideja! Očitati ste mi mnogokdaj, da je ne poznam; pokažite jo, da poklekнем pred njo ter jo molim!“

Potrepljal se je po trebuhu, po mežiknil je ter se nasmehnil:

„Pozitivna ideja . . . hm! pridigovajte ljudem vse tisto, kar jim pridiguje kri in nagnjenje, pa jim boste pridigovali pozitivne ideje! Kaj tisto, če vas zakrknjen zasanjač zmerja z demagogom! Kaj tisto, če vam nespameten moralist kriči v ob raz, da zatajujete svojo pravo misel, da so vaše besede laž in hinavščina! Povem vam: človek se redi ob takih pozitivnih idejah, doseže čast in oblast, dolgo življenje, mirno smrt, po smrti pa sveta nebesa!“

Ko sem slišal to osivelo resnico,

sem se okrenil ves žalosten; na stopnicah sem slišal, kako se je smejal za menoj verni učenjak.

Nameril sem se h gospodu, ki je po vsej širni domovini češččen zaradi svojih pozitivnih idej. Njegovi verzi so res grapavi, ali komaj zine, mu kane od usten pozitivna ideja.

Pa sem ga ogovoriil:

„Vi, ki ne zinete, da bi vam od usten ne kanila pozitivna ideja, razložite mi po pravici, kaj da je pozitivna ideja, in od kod drži cesta do nje!“

Pogladil si je brado, hudo je bil resen njegov obraz.

„Pozitivna ideja je . . . pozitivna ideja! . . . Narodu je treba idealov . . . Brez idealov ni življenja . . . Napredek . . . svoboda . . . višji cilji . . . vse za narod . . . mladina . . . hej Slovani . . .“

Pobegnil sem, gospod pa je govoril dalje; še pod oknom sem ga slišal.

Takrat se mi je bridko storilo pri srcu; kajti preudaril sem:

„Pošten gospod je, tudi njegova brada je lepa. Ali vse tiste besede sem že slišal, vajen sem jih bil, kakor potrkavanja dežja ob okno, kakor tiktakanja ure na steni. Nikoli nisem pomislil, da se skrivajo v njih pozitivne ideje! . . . Narobe: zmirrom se mi je zdelo, korcema lije iz njih hinavščina. In glej — lepobradi

nili iz hiše. Oficir je prebledel, potegnili pištolo in z drugimi vred zdirjal na plano.

Ko se je vrnil, ni bilo Jožeta in Francke nikjer več. V zmedu je Francka potegnila fanta za roko in izginila sta skozi prednja vrata, od tam pa po strmem bregu v neizmerne gozdove.

V pošastni luči gorečega žita je počil en sam strel. Nemci so zgrabili starega Hostarja, ki je ušel iz svinjaka in zažgal kozolec, da bi ne mogli več krmiti svojih konj z žitom iz njegovih njiv. Brez besede je oficir dvignil pištolo in kroglja je starcu prebila glavo. Zvrnil se je vznak na trato. Ležal je tam in po licu mu je polzel curek krvi iz drobne rane na senceh. Ležal je tam, ožarjen od pošastne luči gorečega žita, ki ga je osvetljevala vse do jutra, ko so se zrušili zadnji ožgani stožniki.

Naslednjo noč ni bilo več Nemcev v hiši. Že zgodaj zjutraj so zbežali nazaj v dolino. S seboj so vlekli svoje ranjence. Naduti oficir je stiskal pesti. Sladkobni smeh mu je izginil z lica. Brigade so izpolnili svojo dolžnost in Nemci so bili poraženi. Že spet! Prekletlo!

Ko se je znočilo, je ležal stari Hostar v hiši na klopi ob peči. Ob glavi mu je gorela oljenica in s trepetajočim plamenčkom osvetljevala rano in tanki curek krvi. Okrog nje so stali partizani, molče in slovesno. Med njimi sta bila Joža in Francka. Nihče ni tožil. Smrt je bila vsakdanji gost, navadili so se je. Toda smrt tega starca je bila tako veličastna, da so pred njo umolk-nile vse tožbe. Iz največje sramote, v katero so ga pahnili Nemci, je vstal kot junak. Nikdar v življenju se ni boril. Junak je postal šele, ko je branil sadove svoje zemlje, svojega truda in znoja. Junak! Joža in Francka sta mu dolgovala življenje! Zdaj leži mrtev pred njima, pa nihče se ne joka za njim. Nihče, tudi Francka ne! Nihče, ker borbe še ni konec.

Za vsem poniževanjem in vso grozo je prišla svoboda, iz gozdov sta se vrnila Joža in Francka in si znova uredila oskrunjeni dom. Postavila sta nov kozolec namesto prejšnjega. Naj stoji na istem mestu, da bo večno živ spomin na gospodarja, ki je zažgal žito in zato dal življenje.

gospodek je po širni domovini češččen in spoštovan prav zaradi teh besed, iz škornjastih verzov grmečih! Nikoli ni poslušal milostnih naukov, nikoli robatih očitkov; cesta njegovega življenja je bila sončna in položna, od obeh strani so se mu klanjale visoke jagnjedi; in na koncu te ceste spomenik, pod spomenikom hvaležni narod, ki objokuje svojega preroka . . . Vse zaradi pozitivnih idej! . . . Ah, zame je prepozno! Saj poznam vse tiste besede, saj bi jih lahko molil dan za dnem, kakor molil zaspan otrok rožni venec; toda uho se brani, jezik noče!“

Da potolažim to svojo bridkost, sem stopil v krčmo ter vprašal Minka:

„O Minka, povej mi — kaj je pozitivna ideja?“

Minka pa se je molče okrenila, prinesla mi je pol litra cvička ter je prisedla k meni, ker je videla mojo žalost . . .

Kaj? Ali ni zasvetil skozi špranjno pohleven žarek pozitivne ideje?“

Živi to življenje, kakor ti ga je Bog dal! Nikar ne hod med pismarje in farizeje, med učenjake in modrijane; nikdar ne hodi mednje, da te ne pohujšajo! Bodi klas na polju, cvet na vrtu, javor v gozdu! . . .

Prepozno je — za blede mislijo boleham!

Pojdi, napoti se do tistega človeka, ki bi morda edini vedel povedati, kaj da je pozitivna ideja in kje da raste ta čudotvorni cvet!

Stopil sem pred ogledalo.

„Ti, ki si hodil z mano po vseh mojih gladkih in grapavih potih, razodeni mi skrivnost, odreši me!“

Po naši zemlji

Cankarjeva drama „Kralj na Betajnovi“ v Železni Kapli

Oba praznika, v nedeljo 14. in v ponedeljek 15. t. m., je skoraj brez prestanka deževalo. Mnogo lepih načrtov, prireditev, izletov, ljudskih veseljc je zaradi tega padlo v vodo in ljudje so morali po večini ostati doma. Mladinski dan na Blatu, za katerega je bilo vsepovsod veliko zanimanje, so morali preložiti na prihodnjo nedeljo. Čeprav je bilo skrajno slabo vreme, se je kljub temu zbralo več sto ljudi, da bi nikaikor ne zamudili pestrega sporeda Mladinskega dneva. Proti vsakemu pričakovanju so ljudje prihiteli tudi iz oddaljenih vasi. Ta pojav je bil vsekakor zelo razveseljiv ter je nagradil tudi mladince, ki so prispeli že v soboto in so na Blatu prenočili precej hladno noč ter so bili pri pripravah v nedeljo dopoldne izpostavljeni lijočemu dežju, po večini v lahkih poletnih oblekah. Pa to naše vrle mladine ni potrolo, sprejeli so neugodno vreme, kakor je bilo ter niso pokazali čemernih obrazov, ampak so bili prav dobro razpoloženi v svojem mladostnem temperamentu. Navzoči pa so preložitev Mladinskega dneva sprejeli na znanje z razumevanjem in sklenili, da bodo v nedeljo spet prišli.

Študentje in drugi mladinci so prespali še eno noč v gostoljubnih hišah na Blatu. Drugi dan, 15. avgusta, na vse zgodaj, so odpotovali na kulturno prireditev v Železno Kaplo. Med potom se je glasila iz mladih grla naša narodna in borbeno pesem v deževni in megleni dan. V kinodvorani v Železni Kapli so hodiški igralci igrali Cankarjevo dramo „Kralj na Betajnovi“. Prva slovenska socialna drama „Kralj na Betajnovi“, ki nakazuje življenje naših vasi, si utira pot med slovensko ljudstvo.

Hodiškim igralcem se je poznalo, da so to igro igrali že večkrat, ker so v Železni Kapli svoje vloge v splošno zadovoljnost vseh prav dobro rešili. Drama je na vse napravila globok vtis.

V imenu Slovenske prosvetne zveze je spregovoril tovariš dr. Franci Zwitter, ki je v kratkem orisal vsebino in pomen igre in med drugim dejal:

„Tudi med nami ne manjka ta-

kih Kantorjev. In ravno pred kratkim smo bili priča, ko so taki Kantorji za zeleno mizo v Parizu ne oziraje se na voljo in zahtevo slovenskega ljudstva na Koroškem sklenili kupčijo, pri kateri so zamenjali živ narod za dolarje in ga tako prepuščali še nadaljnemu suženjstvu. In ne samo v Parizu sedijo takšni Kantorji, temveč tudi po naših vaseh jih ne manjka, kjer izkoriščajo našega delovnega človeka. Spet bomo imeli priložnost spoznati takšne Kantorje pred volitvami v volivni kampanji, spet bodo nastopali in govorili v imenu našega ljudstva ter s sladkimi besedami in obljubami obetali našemu ljudstvu vse pravice in

Ob vznožju Vinske gore pri Žitari vesi

Nemo občudujoč čestokrat gospodarsko trdoživost in globoko narodno zavednost naših ljudi na Koroškem, ki so v boju z gospodarsko sto- in tisočkrat močnejšim nasprotnikom ohranili svojo zemljo in svoje domove.

„Peter, ti si skala...“, nehote vzklikneš, ko na primer motriš malo a trdno kmetijo našega tovariša Hobla pd. Bosermana nad navpično skalo ob Beli in znanem križišču belih gorskih cest ravno nasproti ogromne gmote Miklavčevih, preje Sajfricovih, sedaj Steinacherjevih visokih gosposkih stanovanjskih in gospodarskih poslopij, ki se ti zdijo, kakor da bi hotela udušiti vse naokoli. In vendar je tovarišu Hoblu doslej uspelo, da se je obdržal kljub posrednemu in neposrednemu pritisku s strani preteče veleposesti...

Silna poletna soparica pritiska, ko se bližam ob gorovje Vinske gore ali Vinograda — kakor goro ljudje kratko imenujejo — stisnjeni in v sadno drevje skriti vasi Malčape. „Kje pa je pri Habnarju?“ vprašam ob koncu vasi in z več strani mi s prašnih, temnih gumien udari nasproti živahno razigran odgovor mladine (mimogrede povedano, se nahaja pri Habnarju tudi kuhinja naše mladine, ki gradi prosvetni dom v Žitari vesi): „Vidite tamle je gospodar, na visokem vozu rži!“

Nekoliko iznenadeno — v tem

enakopravnost. Toda motijo se, ako mislijo, da bodo z obljubami in s sladkimi besedami uspeli. Naše ljudstvo se ne pusti več varati, predobro jih pozna. Zato je ravno zdaj potrebno bolj kot kdaj koli, da se strnemo in da enotni nastopimo proti vsem takim Kantorjem ter jih zapodimo z naše zemlje, ker na svoji zemlji hočemo biti sami gospodar!

Omeniti moramo tudi folklorne in pevske vloške naše študentske mladine, ki je s svojimi nastopi lepo izpolnila dnevni red.

Pripomnimo še, da je bila udeležba prijateljev in ljubiteljev slovenske prosvete prav dobra in to v kljub zelo deževnemu vremenu.

času največje nujnosti in zgoščeno-sti poljskih del čestokrat tudi najboljši prijatelj ni dobrodošel — me sprva gleda tovariš Habnar, nato pa skoraj oba hkrati ugotovita: „Kako lepo klasje!“ In takoj sem v vasi vsled pomanjkanja časa začel hleteti z naknadnim preiskavanjem žita za seme. „Pa še malo zemljo preiskusiva!“ porečem, ko mi tovariš potoji o težki zemlji. Na svoje veliko začudenje ugotovim, da je zemlja dosti apnovita. Isto najdem tudi pozneje mimogrede in samozvano na njivi nekega nasprotnika, na kateri mi je padla v oči bohotna lucerna.

In ko sem že v svojem elementu strokovnega razgledovanja, hočem na svoji poti ob vznožju Vinske gore proti Žitari vesi za seme zaseči slučajno ugotovljen krasen in zdrav krompirjev nasad, za katerega bi se bila s koscem ob njem že skoraj pogodila. „Pa ta pšenica je tudi krasna“ pokažem tako mimogrede še na ogromno pšenično polje na drugi strani poti. „Da naš „gospod“ imajo letos lepa žila in lepe nasade, vsako leto dobijo drugo elitno seme, katero razmnožujejo in drago prodajo državi.“ „Kdo, mogoče dr. Steinacher?“ se mi nenadno posveti. „Da“. No, in s tem je bilo naravno tudi mojega pogajanja za semenski krompir konec in tudi moja slučajnostna „najdba“ lepega posevka pšenice, ki bi ga bil hotel spraviti potom na-

to luknjo z vrečami, s slamo in z gramozom. Nato so začeli črpati vodo. Sedem in dvajset dni so porabili samo za črpanje vode. Sedem in dvajset dni so morali popravljati to, kar je reka naredila v eni uri.

5. Kako je reka zrušila jekleni zid

Toda že večja nesreča se je zgodila 12. julija. Delali so na jezu ob desnem koritu. Vzporedno z lesenim jezom so zabijali v dno jeklene kole. Dva velika žerjava sta bila vprežena v to delo. Delala sta dobro in hitro kakor dva človeka velikana. Iz grmade jeklenih tramov je žerjav pograbil enega, ga visoko dvignil, spustil na mesto in ga začel zabijati s svojim kladivom na paro, dokler je šlo. Nato se je obrnil in šel po drugi kol. Ob eni popoldne je bilo treba postaviti še zadnji ogelni kol.

Nekdo izmed inženirjev takole pripoveduje: „Nenadoma se je del jeklene stene odmaknil od jeza in se začel valiti v vodo. Pri tem je raztrgal jeklene vrvi, izrval iz jeza grede in potegnil za seboj nasip s tračnicami. V dveh minutah se je zrušilo 170 metrov stene“. Delavci in inženirji so strahoma gledali, kaj se dogaja, in niso vedeli, kako bi vzdržali padajočo steno. Na srečo se ni vsa zrušila.

(Dalje)

še Zadrufne zveze med naše kmetovalce, se je izjalovila.

Vso pot ob vznožju Vinske gore vedno znova opažam v podolžni smeri v goro porinjene bele hišice, ki se skoraj nič ne razlikujejo od vinskih zidanic v kakih štajerskih gorcih.

Z druge strani polja, od žitaroveške železniške postaje, pa nenehno brni semkaj velika mlatilnica. „Vsi naši kmetje tod okrog mlatijo svoje žito s tem strojem. Last veleposestnika Drobjescha je. Mlatilnica mlati, čisti in že kar na njivi veže in stiska slamo v bale. Na uro pa daje 2000 kg čistega žita,“ pripoveduje stari, zdelani in zgaran kmetovalec.

„Vidiš, prijatelj,“ nato povzamem besedo, „tu imaš drugi **novodobnejši način** gospodarjenja, ki ti ga nakazuje velika mlatilnica in ki si ga bomo morali prej ali slej vsi prisvojiti, ako bomo hoteli še gospodarsko obstati. V toliko bomo morali ta način spremeniti, da bodo **moderno, ceneno in znatno manj naporno** strojno delo opravljali **naši zadrufni stroji**, ki pa ne bodo last enega podjetnika-veleposestnika, temveč last skupnosti, kmetov, ki se bodo združili v zadrugo.“ **Kožuški**

HODIŠE

Slovensko pros. društvo „Zvezda“ v Hodišah je imelo v nedeljo, dne 7. avgusta 1949, svoj občni zbor. Občni zbor je oni forum vsake organizacije, ki daje obračun in odgovor o delu v preteklosti, kritično pregleda uspehe in neuspehe, razreši odbor in voli nov odbor in dela načrte za bodoče delo. Občni zbor Slovenskega prosvetnega društva „Zvezda“ je pokazal, da je društvo branik slovenskega življa v naši občini in se z vso žilavostjo upira sovražnemu pritisku ter se zaveda duha časa in svojih dolžnosti, kar je pokazalo posebno z nastopom Cankarjeve drame „Kralj na Betajnovi“, in to v kljub temu, da so uprizorili nekateri majhni ljudje v svoji zaostalosti gonjo proti velikemu Cankarjevemu delu, ki je za svojo dobo korakal desetletja pred množico zaslužnjega in hlapčevskega naroda in kot videc in prerok kazal pot v novi svet.

V tem duhu je potekal tudi letojnji občni zbor. Društvo bo tudi v bodoče s posredovanjem zdrave slovenske prosvete izpolnjevalo začrtane naloge. Tajnik Slovenske prosvetne zveze tov. Tonče Šlaper je nakazal programatične smernice naše prosvete, ki smo jih v diskusiji izčrpno obravnavali.

Načrti za bodoče delo so bili pozitivni. Po odigrani drami „Kralj na Betajnovi“ bomo v najkrajšem času organizirali družabno prireditev z lažjim zabavnim sporedom. Nato se bomo lotili spet težjega globljega dramskega dela. Nikakor pa ne bomo zanemarjali naše knjige, najboljšega pripomočka prosvete, prosvetnih sestankov in petja.

BILČOVS

Na Žihpoljah se je dne 15. avgusta 1949 poročil tukajšnji posestnik in čevljar Vincenc Jesenko z Ivanko Einspielerjevo.

Čestitamo in želimo novoporočencema na skupni življenjski poti mnogo veselih in srečnih let!

ŠENTJANŠKE RUTE

Po kratki bolezni, pljučnici, nas je nenadoma za vedno zapustila Činkovčeva mama iz Šentjanških Rut. Vest o prezgodnji smrti Činkovčeve matere je vse, ki smo jo poznali, globoko ganila, kajti pokojna je bila vedno vzor slovenske matere. Dobra kot kruh do vsakega in najboljša mati svoji družini je vzgajala svoje otroke v dobre člane slovenske narodne družine in jim vcepila ljubezen in zvestobo do preganjanega naroda, v značaju, kakor je bila vse življenje tudi sama. V nedeljo, 14. avgusta 1949, smo jo ob številni udeležbi izročili materi zemlji k počitku. Domači pevci so zapeli žalostinke, poslovlilni govor pa je imel gospod župnik dr. Lučovnik.

Žalujemo ostalim naše odkritosrčno sožalje!

M. ILJIN

POVEST O VELIKEM

NAČRTU

Zadostuje, da se nekam zagledaš ali zgrešiš cilj in že te zver raztrga. Vsak dan beremo in slišimo, da gradijo na Dnjepru veliko električno centralo. Ni človeka v Sovjetski zvezi, ki bi ne bil slišal o Dnjeprstroju.

Vendar pa je malokomu znano, kako strašna in srdita je tam borba ljudi z reko.

Komu bi se utegnila zdeti stvar preprosta: treba je zgraditi čez reko jez, postaviti vodne turbine in voda bo gnala kolesa teh turbin. Toda to je lahko reči, a težko napraviti. Zakaj jez, ki ga je treba zgraditi na Dnjepru, je kamnit zid, ki meri v dolžino skoraj kilometer, visok pa je kakor večnadstropna hiša. Še na kopnem bi bilo težko zgraditi takšen zid. Zgraditi pa ga morajo čez reko. Reka pa ne stoji na mestu, ne čaka, da bi jo vpregli, temveč podira vse ovire, ki se ji upirajo.

4. Reka, odmakni se!

In vendar potekajo dela na su-

hem, na posušenem dnu reke. Kako so prisilili Dnjepr, da se je odmaknil? Samo v pravljicah slišimo čudežne ukaze, kakor je, recimo: Reka, odmakni se!

To so naredili takole: Del reke so pregradili z začasnimi lesenimi jezovi, nato so s silnimi črpalkami izsesali iz ograjene sredine vodo. Tako so odkrili dno in delo se je začelo na suhem. Toda reki to ni všeč. Otresti se hoče jeza, kakor bi imela kost v grlu. Prizadeva si izpodjesti jez, vdreti v strugo in potopiti ljudi in stroje. In se je tudi zgodilo, da je reka predrla začasni jez! To je bilo 24. junija 1928. leta. Spodnja pregraja je nenadoma popustila in voda je vdrla v izsušeno strugo. V kratki uri se je velikanska jama napolnila z vodo. Ljudje so komaj rešili sebe in stroje. Spustili so na dno potapljače, da bi dognali, zakaj se je to zgodilo. Do gnali so, da je voda izpodjedla pod jezom velikansko luknjo, 10 kvadratnih metrov. S težavo so zadelali

Strahovit potres je spremenil Ekvador v „pokopališče“ Amerike

Močan potres je pred kratkim dočela uničil mesto Ambato v Ekvadorju. Mesto šteje 32 tisoč prebivalcev in je 146 km južno od Quita. Popolnoma uničena je bila tudi vas Salcadero 90 km od prestolnice. V Quitu se je zrušil zvonik, visok 47 m, in pokril z ruševinami več ljudi. Med ljudstvom je nastala velika panika. Vse železniške zveze so prekinjene.

Ekvador, kakor poročajo, se je spremenil v „pokopališče Amerike“. Računa se, da je zaradi potresa zgubilo življenje več tisoč ljudi. To število pa še narašča. Samo nekaj sto mrtvih so lahko potegnili izpod ruševin, ker je dohod od krajev nesreče praktično zaprt zaradi nastanka novih gora in novih rek. Kar se je zgodilo v Ekvadorju, je v nekaj sekundah uničilo tisočletno delo. Katastrofa se lahko primerja samo oni, ki je nastala v San Franciscu ob začetku tega stoletja. Na tisoče ptic roparic kroži nad poškodovanimi kraji, cele vrste prebivalcev pa beže v doline. Popolnoma uničena so sledeča mesta: Ambator, Guana, Pelileo, Pillaro, Salcedo in Patate. Uničene so tudi številne vasi v pokrajinah Chimboraco, Coto-pa in Tugurahua.

Po strahotni nesreči, ki je zadela Ekvador, organizirajo sedaj pomoč. V vseh državah zbirajo prispevke. Iz Kolumbije bo posebno letalo pripeljalo skupino zdravnikov. Vlada je odredila 3 dni žalovanja. Poročajo, da se je vas Pelileo, ki je štela 6 tisoč prebivalcev, popolnoma pogreznila v zemljo. Težko je natančno ugotoviti število žrtev zaradi težkoč pri cestnem prometu, ker so v cestah velikanske razpoke. Preživeli dovažajo živila z letali in jih spuščajo s padali. Oblasti so z dinamitom razstrelile ogromne mase zemlje, ki so se zavalile v reke. Področje, ki je bilo prizadeto, je planjava okoli 50 km v višini 2700 m, ki ima ob straneh zahodne in vzhodne Kordiljere. Dopisnik neke ameriške agencije javlja, da se je blizu Ambata zvalila cela gora v reko. Mesto pa je brez vode in živil. Na tem področju niso zabeležili primerov plenjenja in prebivalstvo je disciplinirano.

Iz Panane je odšla posebna komisija za pomoč, v kateri so zdravniki in bolničarji. Rdeči križ in številne druge organizacije zbirajo prispevke, oblačila in zdravila za žrtve. Iz Panamskega kanala so odpotovala tri letala polna zdravil, iz Kube pa trgovinsko letalo z zdravili. Ministrstvo za zdravstvo je pripravilo ekspedicijo zdravil in živil. Letalske družbe so sklenile, da bodo brezplačno prevzale material za pomoč Ekvadorju.

Medtem poročajo, da so centralne pokrajine Ekvadorja poplavljenе in da se širi epidemija. Radio Ambato je javil, da je reka Moya prestopila

bregove in odnesla več ljudi, ki so ostali pri življenju in ki so bežali ob bregovih reke.

Ponovni potresni sunki

V centralnem Ekvadorju, ki ga je že silno prizadel strašni potres, so občutili nove potresne sunke, ki so spet povzročili grozno paniko med prebivalstvom. Poročajo, da bo letalstvo pričelo metati zažigalne bombe na predele, ki jih je zajel potres in kjer ni več živih ljudi. Namen tega bombardiranja je, da se sežgo trupla, ki jih ni bilo mogoče pravočasno pokopati.

Skadarsko jezero bo postalo polje

Izpolnjuje se davni sen črnogorskega naroda — Skadarsko jezero bo izsušeno. Že so se pričele priprave, potrebne za tolikan obsežna dela. Gradbeno ministrstvo Ljudske republike Črne gore, ki bo s svojimi podjetji izvršilo ta dela, je že sestavilo projektantske skupine, v katerih so strokovnjaki hidrotehniki, geologi, trigonometri in drugo tehnično osebje. Po idejnem načrtu bodo Skadarsko jezero izsušili s predorom, ki ga bodo prebili skozi planinski venec in sicer od Virpazara do Jadranskega morja. Že rasto barake za nastanitev delavstva in skladišča strojev, raznega gradiva in orodja. Pripravljala dela se bodo brž zaključila že letos v tem mesecu, nakar bodo takoj začeli vrtati predor.

Skadarsko jezero leži v enem delu Zetske doline, ki jo od vseh strani obdajajo planine. Dolgo je okoli 44 km, široko 13 km, površina znaša ob nizkem stanju vode 363 qkm. To je največje jezero na Balkanskem polotoku. Globoko je največ 44 m. Ob normalnem stanju vode je gladina 6 m nad morjem, ob najnižjem pa 4 m.

Jezero je bilo v zgodovini prvokrat omenjeno 1479. leta, ko je okoli reke Bojane, po kateri se voda izteka v morje, nastajalo močvirje, ki je naraščalo iz leta v leto. Jezerska površina se je sprva širila počasi, pozneje pa bolj hitro; voda je vsa obrežna naselja požirala drugo za drugim. Jezerska voda je naraščala zaradi planin, hudournih reke Drim, ki je nanašala vedno večje množine gramoza s planin in spremenila svojo strugo. Razcepljen je v dva kraka, katerih se eden izliva pri albanskem mestu Lješju naravnost v Jadransko

morje, drugi pa v reko Kiri tam, kjer se ta izliva v Bojano.

Odkar je Drim spremenil svojo strugo, je Bojana narasla, ker se je v njeni strugi nabiralo vedno več peska in kamenja in se jezerska voda ni mogla več v redu odtekat. Posledica vsega tega je bila, da se je prebivalstvo vse te pokrajine znašlo v vedno težjem položaju. Prebivalstvo je bilo svoje čase zelo napredno in gospodarsko čvrsto, o čemer govore ostanki starih mest in zgodovinskih spomenikov. Ko pa so se razmere iz leta v leto slabšale, se je prebivalstvo znašlo v nesreči; voda je preplavala tisoči hektarov najplodovitejše zemlje. Nastajalo je močvirje in barje, leglo raznih boleznih, še zlasti pa malarije, ki je napadala okoli 80 odstotkov prebivalstva jezerske pokrajine.

Z načrti izsušitve Skadarskega jezera so se že davno bavile razne države in tuje tvrdke. Prve jalove poskuse je opravilo turško cesarstvo 1870. leta. Nato so se vrstili razni načrti bivše kraljevine Črne gore in stare Jugoslavije, a vse to so bila zgolj raziskovanja, pogajanja, prazno načrtovanje in izdatne dnevnice. Te so šle v žepe zaslužkarjev, vse drugo pa je ostalo na papirju. V času druge svetovne vojne se je z načrti ubadala tudi fašistična Italija. Njen namen je bil: izsušiti jezero, nato pa pregnati prebivalstvo v planine, v rodovitni pokrajini pa naseliti italijanske koloniste, več stolisoč po številu. Z zlomom Italije so šli kajpada tudi ti načrti po zlu.

Takoj po osvoboditvi je jugoslovanska vlada sklenila sporazum z vlado LR Albanije, da bi z vzajemnimi deli osušili Skadarsko jezero. S

skupnim izsuševanjem bi pridobili 44.272 hektarov plodne zemlje. Od tega bi pripadalo Jugoslaviji samo 13.041 ha, vse drugo pa Albaniji. Toda Albanija se je rajši priključila klevetniški gonji po resoluciji Informbiroja, nakar so odgovorni albanski voditelji zavrnili predlog skupne rešitve tega vprašanja, ki je življenjsko pomenljivo za vse prebivalstvo v širokem okolišju Skadarskega jezera.

Če zaslepljeni albanski politikanti ne bi bili prelomili sporazuma in odbili sodelovanja z Jugoslavijo pri izsuševanju Skadarskega jezera, bi bila vsa dela pri regulaciji Drima in Bojane ter pri zajezitvi Drnače in odtoku jezerske vode opravljena v treh letih. Zdaj bo Jugoslavija svoja dela opravila na lastno pest. Kljub vsem oviram s strani albanske vlade, ki je edino odgovorna za nesrečo in revščino albanskega prebivalstva na svojem obmejnem področju, so začeli po novem načrtu pripravljati delo za izsušitev Skadarskega jezera.

Ko bo predor izvršan po novem načrtu, jezerska gladina ne bo upadla, pač pa bo poplavljen zemlja zavarovana z nasipi. Skozi jezero bo zgrajen najdaljši in najčvrstejši nasip, da bo zagradil okoli 15.000 ha zemlje, ki je zdaj pod vodo ali pa je periodično poplavljen. S tega predela Skadarskega jezera bodo vodo odpravile črpalke, da bo po odvodnih prekopih stekla v jugoslovanski del Skadarskega jezera. Da pa se zaradi tega ne bi povzročila vodna gladina in da ne bi nastale poplave na albanskem ozemlju, bodo vodo odvedli dalje po predoru v Jadransko morje.

Vsa ta dela so med največjimi nalogami jugoslovanskega petletnega plana, še zlasti pa so pomenljiva za LR Črno goro, saj se bo ta po izsušitvi Skadarskega jezera spremenila iz pasivne deželice v eno izmed gospodarsko najnaprednejših jugoslovanskih republik. Njena kmetijska proizvodnja se bo od temelja spremenila. Pokrajina, ki je danes za močvirje, bo med najplodovitejšimi v Jugoslaviji. Tu bodo gojili poleg bombaža in riža razne žitarice, sončnice, krompir in drugo. Da si bomo bolj na jasnem, kolikšnega pomena je izsušitev Skadarskega jezera, zadostuje, če navedemo, da bo skupna letna vrednost proizvodnje na ozdravljenem področju znašala približno 400 milijonov dinarjev.

Nakljub vsem klevetam in oviram bo delovno ljudstvo Jugoslavije pod vodstvom Partije dovršilo tudi to veliko delo Titove petletke in s tem prispevalo zelo velik delež h gradnji socializma v Jugoslaviji.

Včeraj pa mlinar ni mogel napačiti svojih oči: Lušjin in Katra sta se usedla na klop, kakor bi šlo med njima za važne stvari. V kratkem razgovoru je Lušjin zvedel od Katre, česar se je bal.

Zaupala mu je, da se med delavstvom žušlja, kako polne magacine ima Lušjin. Odkrito se že govori, da je te magacine treba rekvirirati. Med delavstvom vlada glad, dosedanja aprovizacija je tako rekoč prenehala delovati, ljudje nimajo kaj jesti. Ljudstvo noče umreti od glada in se pripravljajo, da se tako ali drugače polasti zalog živeža. Že jutri, pojutrišnjem se lahko to zgodi...

Po kratkem razgovoru se je Lušjin dvignil, za njim Katra. Nepremična, polna pričakovanja, sklonjene glave in povešenih rok je stala Katra pred Lušjinom. Ker se ni takoj zganil, je izvlekla iz nedrij majhno belo vrečico. Deset kil koruznega zdroba je

bila navadna cena njenih obiskov v mlinu... Med vojno to ni bila slaba cena, če pomisliš, da je bilo treba krmiti šest ust.

Ko je videl Lušjin vrečico, jo je iztrgal Katri iz rok in vrgel daleč tja v kot. Potem je vzel s kupa trikrat tako veliko in jo napolnil z najboljšo pšenično moko. To se je izplačalo.

Naslednja noč je minila Lušjinu brez spanca. Sicer je sploh zgodaj vstal, danes pa ga je še prej vrglo iz postelje. V kuhinji je bila že kuhinjska dekla, ki je pravkar zanetila široki svetli štedilnik in se mu pri vstopu nasmehnila. Toda danes se je ta prha prhastata zastoj nasimihala, zastoj je ometala okrog njega... danes ni bilo za take neumnosti časa. Mimogrede je popil skledico mleka.

Potem pa je ukazal: „Gospodinja naj skuha danes svinjskega mesa za južino. Tudi za

žagarje, za mlinarja in dninarje. Ampak da bo mesa! Ljudje se morajo najesti. Ostanajo naj doma in skrbi-jo za živino. Kadar pridem, pridem!“

Dekla še ni utegnila zazijati in že je Lušjin izginil. Napotil se je proti vasi. Bilo je še zelo zgodaj, po dolini je še na debelo ležala mrzla, sršča megla, komaj so se razločile iz nje najbližje bajte; po dolini še ni bilo nobenega življenja, le dva odmeva sta se razlegala med bregovi: šum reke Meže in ropot vlaka, dirjajočega proti Mariboru. Lušjin je ljubil zdravje, moč, življenje... ob jutrih pa diha vse to bolj močno, bolj sočno iz narave... danes je za vse te občutke gluh drvel skozi meglo.

Pred vasjo jo je mahnil na levo za Mežo, tja je vodila bližnjica do delavskih perzonalov. To pot je Lušjin v globini svoje duše vedno mrzil. Bila je resnično neprijazna pot, ki je vodila po zemljišču nekdanjih prevaljskih fužin, mimo polrazpadlih starih širokih zgradb, v katerih so stanovali penzionisti bratovske skladišnice, občinski reveži in berači. Že pogled na te hiše je pričal, da vlada tu ljudska mizerija. Tu so še želeli ostanki nekdanjih plavžev, železje, opeka, nakopičeni hribi žlindre in odpadkov in so še večali vtis, kot da hodiš po starem grobišču.

Lušjin je urno gazil po ceklasti stezi; Prevalje so že ostale na desni strani in tam, kjer se dolina zoži,

prav v samem ustju soteske, so vstali iz megle prevaljski perzonalci. Že ob lepem, svetlem, sončnem vremenu so bili perzonalci kot stare, trhle rakve, iz katerih je dihala trohnoba, gniloba, jetika, revščina; tembolj oduren je bil pogled nanje v mrkem poznojesenskem jutru. Od skrhanega zidovja se je povsod luščil omet, visoka okna so bila polna papirnatih zaplat in cunjastih masil. V teh rakvah je prebivalo nad dve sto družin.

Lušjin je odrinil viseča vrata v pokvečenem plotu, ki se je vil okrog perzonala na gornjem koncu, preskočil nekaj luž in se izgubil v enem izmed petih temnih vhodov. Ostudna vlaga mu je zadihala naproti, pomešana z vonjem gnile zelenjave, cikornate kave in otroških plenec.

Lušjin je ostal pred ozkimi stopnicami. Že dolgo ni bil v teh hišah, mogoče že več kot deset let ne, zato se ni vedel kam obrniti. Vedel je, da tu nekje stanuje kopač Makej, eden izmed znanih voditeljev rudarske strokovne organizacije. Lušjin in Makej sta se le slabo poznala, toda prav zato si je Lušjin izbral nje-ga. Ko se je v temnem stopnišču razgledal, je videl pred sabo tri enaka vrata. Brez pomisleka je potrkal na najbližja in ne da bi čakal odgovora, je takoj pritisnil na kljuko. Vrata so brž odloputnila. Pred Lušjinom je zazevala delavska kuhinja. (Dalje)